

Տարեկան գինն է 140 դր. 75
վեցամսեայ 75
Մեկ ծանուցումը տողին 5 դր. արդ. է
Ստորագրութիւնները կանխիկ են:
Ստորագրութիւնները ամսական 1 րոպ
եւ 1 ժին կը սկսեն:

Դուք երբայիք լրագրողներուն համը ո
ծախքը առ հոգին վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ համակ կամ ո
եւ իցէ գրութիւն խմբագրին պիտ
ուղղուի. եւ ասանց համարն ծախ
քը խրկողին վրայ է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 8 ՄԱՐՏ

Պաղտիկ տերութեան ժողովներուն բացուած օրը Ա. Կարօլէն կայսեր ըրած ատենարանութեանը պատասխան ըրալու համար յիշեալ ժողովներուն կողմէն նէ ըստ սովորութեան պատրաստուած ուղերձը Ծերակուտի ժողովին մէջ երկար և խիստ հետաքրքրական վիճարանութիւններու առիթ եղաւ:

Ինչո՞րք Պաղտիկ աշխարհական իշխանութիւնը հաստատ պահելու կամ չպահելու վրայ էր:

Ծերակուտի անդամներէն ոմանք՝ որոց մէջ եկեղեցականներ ալ կան, առաջարկեցին որ կայսեր ըրալը ուղերձին մէջ յատկապէս հրաւեր մը ըլլուի Պաղտիկ աշխարհական իշխանութիւնը պաշտպանելու: Այս առաջարկութեան դէմ կեցան կառավարութեան պաշտօնեայինները և ասկէջ վէճը ոկսաւ: Պաղտիկ աշխարհական իշխանութեան ջատագովները՝ և զխառնութեան ղարթաւ Լարօ ժաքէն մարքիզը՝ սամա զարդանքը ըրին Վարօլէն կայսեր, թէ Խաղտիկ վերջին անցերուն մէջ թող վարմունք մը ունեցաւ, և անմիջապէս իշխան սկզբունքն հրատարակելով՝ Պարտիկայի կառավարութեան փառասիրութեանը կերպով մընայատեց:

Այս մեղադրանքներուն պատասխանեցին նախ Ս. Բիւթիօ ժողովականը և յետոյ կայսեր հօրեղբորդի Վարօլէն իշխանը, և երկուքն ալ անհերքելի փաստերով ապացուցին թէ Վարօլէն կայսեր հնար երաժիշտ չափ աշխատեցաւ Խաղտիկ զործերը Ալիաթընքայի դաշնադրութեան պայմաններուն մէջ ամփոփելու, բայց Վարօլէն և Հոմի կառավարութիւններն արգելաւ եղան և հետեւաբար զործը ներկայ վիճակին հասաւ:

Թէ որ Ալիաթընքայի դաշնադրութեան էտե անցած անցքերը եղած յոյսերուն չարատարանեցին, բայց Ս. Բիւթիօն, թէ որ իտալական դաշնակցութիւնը չիրաւ հաստատուի, Խաղտիկ կառավարութիւնները մեղադրելու է որ յետագէմ գաղափարներու հետեւեցան, և ոչ կայսրը: Վարօլէն Վ. պատասխանատու չէ Ալիաթընքայի դաշնադրութեան անգործադրելի մնալուն: Պայտը կշտամբեց Պարտիկայիներուն Ռոմանիայի և Կարօլի դէմ յարձակումները, և իր գետ պանը ետ կանչեց: Ասկէջ ուրիշ բան մը չէր կրնար ընել: Չէր կրնար դէնքով պաշտպանել այնպիսի կառավարութիւնները որոնք ինքզինքնին կը կործանէին:

Եւ որո՞ւ օգուտն համար պիտի միջամտութիւն ընէ: Թաքսիայի դուքսին որ Աւստրիոյ հպատակն էր և Սլոբոդինոյի պատերազմին մէջ մեր դէմ գէնը առեր էր: Սոսեկայի դուքսին որ Վաղդիկ կայսերութիւնը չէր ծանցեր: Վարօլի թագաւորին՝ որ երբեք չէր ուզեր

մեր խրատներուն հետեւիլ: Վէ՛տք էր՝ որ պապութիւնը մեր պաշտպանութեամբը հովանաւորած ժամանակին անպատճառ և մինչև վերջը պաշտպանէինը նաև պապական կառավարութիւնը՝ որ չէր ուզեր ամենեւին նոր բարեկարգութիւն մը մեղ շորհել: Մեր բարեկամական խրատներուն ակնմը չէր կախեր, և յամառ պայքարի տուրթեամբ մը մեղ կը պատասխանէր:

Թէ որ չիրանք Խաղտիկ կառավարութիւններն ազատել, յանցանքը իրենցն է: Վարօլի կառավարութիւնն ինքզինքը սպաններ էր: Վարիպալտի արշաւանքն աւերող էր այս գաղափարաւոր կառավարութիւնը կործանելու համար:

Հոմի մէջ Վաղդիկ ամեն ջանքերն անդր եղան: Պայտը ուզեց որ Ռոմանիայի իշխանութիւնը Պաղտիկ վրայ ապահովեցնէ՝ Ալիքիօր Իմմանուէլի փոփոխանորդաբար կառավարութեամբը: Այս առաջարկութիւնը մերժուեցաւ: Վայտը չվճարեցաւ: Առաջարկուեցաւ որ պապական երկիրները բոլոր հոռմեական տերութեանց երաշխաւորութեանը ներքեւ դրուին, և ամենուն կողմէն պահպան զօրաց գունդ մը տրուի Ս. Հօր: Այս ալ խորհուրդաբար մերժուեցաւ: Պայտը մոռցաւ բողոքողին թէ զինքը Վաղդիկ ազատած էր:

Հոս պէտք է միտքերնիս բերեցք. քանի մը լրագրողներու խորում ջաւախի կոնսպիրացիոն: Պապական կառավարութիւնը զօրաց բանակ մը կազմեց, և անոր հրամանատար ընտրեց զօրապետ մը՝ որ կայսեր դէմ ստեղծութիւն ունենալով՝ տասն տարիէ ի վեր չէր ուզեր իր երկրին ծառայել: Այս բանը նշան մը եղաւ հին կուսակցութեանը արթնանալուն: Հոմի նոր Վաղդիկ մը եղաւ, և նորէն քաղաքական ուստագիտութիւններ տեսանք: Վաղդիկ եպիսկոպոսներ ալ չվարանցան այս յայտարարութիւններուն ընկեր ըլլալու: Պաղտիկ կազմած բանակն ինչ եղաւ նէ գիտէք: Աստիքիսէս զօրապետն իր զինուորական շուքէն կարպետ աւախառուակ մեկնեցաւ պատերազմի դաշտէն: Իսկ պապն ի՞նչ ըրաւ: Վաղդիկ կայսերութեան վրայ տեսակ մը կայսեր ձգեց՝ կայսրէն անուանեալ եպիսկոպոսներուն կանանական հաստատութիւնը (ձեռնադրութիւնը) զանալով: Ահաւասիկ պապական կառավարութեան երախտադրութիւնը:

Ասէ է որ կայսրը ամեն ծառայութիւն ըրաւ Պաղտիկ համար, բայց իր ամեն ջանքերն ամուլ մնացին: Ուրեմն ի՞նչ ընելու է հիմա: Վէ՛տք է Վահանյապէտին հոգեւոր իշխանութիւնը միայն ազատելով բաւականանալ: Աշխարհական իշխանութիւնն արդէն կորսուած պէտք է համարուի: Բայց Վաթիկի սիրտներուն միտքարութիւնը սա պէտք է ըլլայ որ աշխարհական իշխանութիւնը քաղաքական հաստատութիւն մը նէ, և Պաղտիկ հոգեւոր իշխանութեան շուքը պատառ մը հողի տէր ըլլալէն կախեալ չէ:

4848 էն ի վեր Պաղտիկ աշխարհական իշխանութեանը կարեւորութիւն մը

տուողները կողմակցութեան ծառայող մարդիկն են: (Թե՛ք և շունչ):

Նշարիտ խաղաղութիւնը կատարեալ լուծումէ մը միայն կրնայ ծնանիլ: Դուք այս պայմանաւ միայն կրնաք տեսական խաղաղութիւն ունենալ: Իկեղեցւոյ հետ: Բայց պէտք է հաստատում տուրթեամբ գծուարութիւններուն դէմ ելել: Թող Վաղդիկ և Խաղտիկ համաձայնին պապութիւնը հոգեւորապէս զոհ ընելու: Թող այն իշխանութիւնը մեր անհամաձայնութիւններէն ու շահերէն վեր ըլլայ և արտերուն վրայ թաղաւորէ: Այս բարձր պայմանին մէջ սիրելի և անհաճելի կրնայ: Ատուծոյ եղածը Ատուծոյ տանը, և Խաղաղուց ալ իրենց ազատութիւնն ու անկախութիւնը:

Թող այս ժողովն իր բաղձանքը կէղակարծ և երկդիմի ձևերով չբացատրէ: Խաղաղիները հակառակադիրութեան ճամբու մէջ ըլլելը Սլոբոդինոյի և Սառնիթայի պատերազմներուն մէջ թափուած արիւնին արիւնքը կորսնցունել է: Այն ժողովները որ չգիտցան, որ համարձակեցան ազատաբար խօսիլ, չիրանք թաղաւորական տոհմերն ազատել: Հակառակադիրութիւնն իր գլուխը վեր կը վերցունէ: Իր լեզուն խռովաբար և խիստ դէշ օրերուն արժանի լեզու մընէ: Ասանկ միջոցի մը մէջ պէտք չէ որ Վաղդիկ իր բնական դաշնակիցները զոհէ: Խաղտիկ երեք հարիւր հազար մարդ կրնայ դնել մեր բանակին քով պատերազմին ժամանակը՝ որով մեղ վախճանեալ երևոյթ մը կը տեսնուի: 7

Վարօլէն իշխանին ըրած ատենարանութիւնն ալ վերջիվերջին պէս Լարօ ժաքէն մարքիզին և կղերական կուսակցութեան պահանջներուն հերքում և Վարօլի և Հոմի կառավարութեանց բռնած ընթացքին դատապարտութիւն մըն է, որ ատենախօսին անուանու գիրքին նայելով՝ աւելի ծանրակշիւթիւն մը ունի, մանաւանդ Հոմի խնդրոյն լուծմանը վրայջը առաջարկած միջոցներուն մասին:

Ահաւասիկ Վարօլէն իշխանին ըրած ուշադրութեան արժանի խօսքերուն մէկ բանին:

Այնպիսի թշնամանքներ կան որոնք որու որ ուղղուած են նէ՛ անոր պատիւը կաւեցնեն, և դառն ու կծու խօսքեր կան՝ որոնք խօսողներուն աւելի վնասակար են: Պ. Լարօ ժաքէնին առ Ալիքիօր Իմմանուէլ ուղղած թշնամանքները դատուն հոգը բոլոր Եւրոպայի ազատամիտ և արդար կարծիքին կը յանձնեմ, այն երկու հարիւր հազար զօրականներուն և անոնց հոյակապ գլուխներուն կը յանձնեմ որոնք կայսեր առաջնորդութեամբ Խաղտիկ փառաւոր պատերազմին ըրին: Այնոնք կրնան Ալիքիօր Իմմանուէլը արշաւանքի իրեն դէմ ուղղուած թշնամանքներէն:

Առաջնորդներ մը խօսք ալ Վաղդիկ դաշնակցութեան դէմ ըրած խօսքերուն վրայ բռն:

Վաղդիկան դաշնակցութիւն բռնելով Վաղդիկ աշխարհականաց այս կամ այն

մասին այս կամ այն պաշտօնեայիններուն հետ գաշակելը չէմ հասկնար այլ Վաղդիկ մեծ և ազատամիտ արդին դաշնակցութիւնը կը հասկնամ: Վասն զի անոր հետ կրնանք ամեն տեղ և միշտ պաշտպանել յառաջադիմութեան և ճշմարիտ ազատութեան սկզբունքները:

Յարդի Լարօ ժաքէնին ըրած բռն խօսքերուն համար որչափ շորհակալ եմ նէ, նոյնչափ ալ իր անկեղծութեան նէն շորհակալ եմ: Պարզապէս և համարձակ յայտնեց իր ուզածը: Առաջնորդ երկրորդ անգամ Հոմի ժողովներուն վրայ քայլեց: Կուգէ որ Վարտիկայի հետ պատերազմ բանաք: Իր այս քաղաքական նուիրութեւ մեղ բռնի Վաղդիկ հետ ալ պատերազմ բանալու կը տանի: այս ան ժխտելի է:

Առաջնորդ Խաղտիկ Վաղդիկ լեւրուն մէջ ձգեցք ի՞նչ փոխարկութեան համար և ի՞նչ պատճառով դաշնակիցներու: Ինչպես Պաղտիկ, որուն քաղաքականութիւնը կը կշտամբեք, վասն զի ազերնուդ առջին դրուած բոլոր գրութիւններն ուրիշ բան չեն բայց եթէ երկար գաղափարներ նուիրին մը անոր կուրուքեանն ու բոլորիքը պատող չար խորհուրդներուն դէմ:

Պ. Լարօ ժաքէն ուրիշ դաշնակիցներ ալ կառաջարկէ մեզի: Թոքսեանայի դուքսը՝ որ մեզի դէմ էր Սառնիթայի ու Սլոբոդինոյի պատերազմներուն մէջ: Սոսեկայի դուքսը՝ որ մեղ չէ ճանցած: Կարօլի թագաւորն իր զորքով՝ որ այնպէս աղէկ ինքզինքը պաշտպանեց:

Վարելի է քանի մը եպիսկոպոսներ գտնուին որ այս քաղաքականութիւնը գովեն: ուրիշ կողմակցութիւն մ'ալ կայ որ Ատուծային իրաւանց կողմակցութիւն կը կոչուի, ան ալ անշուշտ կը հաւնի աւսոր, և մեզի դաշնակից կը ցուցնեն անոնք՝ որոց հետ Խաղտիկ պատերազմին մէջ կուռեցանք, յաղթեցինք ու տապալեցինք:

Մեզային մէջ Վաղդիկ քաղաքականութեանը համար խիստ մեծ գովութիւններ գատ բան մը չունիմ բռնելու: Միջին 1848ին ցաւեցայ, և ետքը փորձն ալ ցաւեցուց որ չի սկսաւ: ցաւեցայ կը սեմ Հոմի հարակապտութեան դէմ զօրք խրկուելուն վրայ: Բայց ան ժամանակէն ի վեր Վաղդիկ քաղաքականութիւնը այնպէս է՝ ինչպէս որ կրնար սպասուիլ մեծ վեհապետէ մը կառավարուած մեծ ազգէ մը: Ար յուսամ որ այս քաղաքականութեան հետեւանքը Խաղտիկան միութեան իրապէս կատարումը կըլլայ, միութիւն մը՝ որ բարիք մ'է: Ար յուսամ որ այս քաղաքականութեամբ պապութիւնը պիտի կրնանք ազատել Պաղտիկ կամաքը հակառակ, և զինքը լուսաւորել իր ճշմարիտ շահուցը վրայ, լուսաւորութեան յառաջադիմութեանը գլխունը ընելու հարկաւորութեան վրայ: Ալ երջապէս կը յուսամ որ այս քաղաքականութիւնը պիտի կրնայ Պաղտիկ հոգեւոր իշխանութիւնը ազատելու: Ասոնք բռնել ետեւ Վարօլէն իշխա-
